

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

| ગુજરાત કોપીગ્રહટ વિભાગ |

અનુક્રમાંક ૩૬૯૨ કિંમત

ગ્રંથનામ ગુજરાતના ઇતિહાસના
પ્રથમ ભાગ

વર્ગાંક

348

ગુજરાત સરકાર

નિયાંજોમાં શિષ્યનામે

વિદ્યાર્થીઓને સાર

દોલતરામ નરભેરામ કારકુન

સુગત વિભાગના, દીપ્તી ઇન્સ્પેક્ટરની આશીસનાએ
પાનાઓ.

સુરત

સુરત સોદાગર છાપાખાનામાં ડાહ્યાબાઈ મેઘરાને
છાપ્યું. દરિયા નેહેલ.

સંવત ૧૯૨૭.૧

સન ૧૯૭૧.

આવૃત્તિ ત્રીજી.

કીર્મત મે આના.

362

ગુજરાતના ઇતિહાસના પ્રશ્નો તાર.

પ્ર.—ગુજરાતની ચતુર સીમા એ શુંશું છે ?

ઉ.—ઉત્તરે, મારવાડ તથા કાંઠકિ મેવાડનો દેશ છે. પૂર્વે માળવા તથા ખાનદેશ તથા કાંઠકિ મેવાડનો ભાગ છે. પશ્ચિમે કચ્છનું રણ તથા આરબી સમુદ્ર છે. દક્ષિણે થાણા જીલ્લો અને આરબી સમુદ્ર છે.

પ્ર.—ગુજરાતની લંબાઈ પોહોળાઈ કેટલી છે ?

ઉ.—લંબાઈ સરેરાસ ૩૦૦ મૈલ છે અને પોહોળાઈ સરેરાસ ૧૮૦ મૈલ છે.

પ્ર.—ગુજરાતમાં વસ્તી કેટલી છે ?

ઉ.—આસરે ૭૦૦૦૦૦૦ માણસની વસ્તી છે ?

પ્ર.—ગુજરાતના ભાગ કેટલા છે અને તેદરેકનું નામ શું ?

ઉ.—આર જીલ્લા. પાંચ ઈલાકા. અને એ સંસ્થાન એ રીતે અગીઆર ભાગ છે તેઓના નામ. ૧ સુરત જીલ્લો. ૨. ભરૂચ જીલ્લો. ૩. ખેડા જીલ્લો. ૪. અમદાવાદ જીલ્લો. ૫. કાઠીઆવાડ ઈલાકો. ૨. પાલણુપુર ઈલાકો. ૩. મહીકાંઠા ઈલાકો. ૪. રેવાકાંઠા ઈલાકો. ૫. સુરત ઈલાકો. ૧. આંકવાડનું સંસ્થાન અને ખં

ભાતનું સંસ્થાન.

પ્ર.—ગુજરાતની રાજધાનીનું શહેર કયું હતું ?

ઉ.—હિંદુ રાજાની વખતમાં અને ત્યારપછી કેટલીક મુદત સુસજ્જાનના વખતમાં પાટણ હતું. પણ અહમદશાહે શને ૧૪૧૨માં અમદાવાદ વસાવ્યું તે વારથી રાજગાદી ત્યાં થઈ.

પ્ર.—ગુજરાતમાં ખીજા મુખ્ય શહેર કયાં છે ?

ઉ.—સુરત, ભરૂચ, ખેડા, ખંભાત, વડોદરા, ભાવનગર, જુનાગઢ, ધાળેરા, ધોરાજી, નવાનગર, પોરબંદર, માચરોળ, ત્રાવળી, વાંકાનેર, રાંધણપુર, ઈડર, વડનગર, ડાંસા વગેરે છે.

પ્ર.—ગુજરાતમાં મુખ્ય નદીઓ કયી છે ?

ઉ.—નર્મદા, તાપી, મહી, સાબરમતી, ખનાશ, સરસ્વતી, ભાદર, ભોગાવો વગેરે છે !

પ્ર.—ગુજરાતમાં અસલ ત્રાટા શહેરો કયાં હતાં ?

ઉ.—દ્વારિકા, પ્રભાસ પાટણ, વલ્લભીપુર, ચાંપાનેર અને પંચાશર.

પ્ર.—ગુજરાત નામ શા ઉપરથી પડ્યું ?

ઉ.—૩૬૦ આના રાજના સ્ત્રીમાડાપર જરજીઆ પ્રાંત છે ત્યાંથી ગુજર લોકો પંજાબ મારવાત વગેરે રે-

કાણે વસ્યા અને ત્યાંથી ઇસવીસનની સાતમી સદીમાં ગુજરાતમાં આવ્યા તેથી ગુજરાત નામ પડ્યું એવું કેટલાકનું મત છે.

પ્ર.—વલ્લભીપુર કયી જગાએ હતું !

ઉ.—ગોહલવાડમાં અમારડીના પહાડની તળેટીમાં ભાવનગરની પાસે જ્યાં હાલ વળા ગામ છે તે જગાએ અસલ એ નગર હતું.

પ્ર.—વલ્લભીપુરનો રાજા કોણ હતો ?

ઉ.—શિલાદીત નામે રાજા હતો. એ રાજા ઐધધર્મી થયો હતો. પણ પછી એનો ભાણેજ મૂળ નામે ભરચના રાજાનો છોકરો થયો તેણે જૈન ધર્મનો અભ્યાસ કરીને ઐધધર્મવાળાને વાદમાં હરાવી પોતાના મામા શિલાદીતને પાછો જૈનધર્મી કરાવ્યો.

પ્ર.—વલ્લભીપુરના નાશ વિષે તમે શું જાણો છો !

ઉ.—એના નાશ બાબત એક એવી ગપ ચાલે છે કે એ શહેરની પાસે ઇસાવળાના ડુંગર આગળ એક સાધુ પોતાના ચેલા સહીત આવીને ઉતર્યો હતો તેને તે ગામમાં ભીખુ નહી મળ્યાથી એ શહેરને જીંધું વાળવાનો આપ દીધો તેથી તેનો નાશ થયો ખીલ એના નાશ બાબત એવી વાત ચાલે છે કે

એ વલ્લભીપુરમાં મારવાડના પાલી શહેરથી કોઈ કાકુ નામે વેપારી આવી વસ્યો હતો. એની છોકરી પાસે જડાવ કાંસકી એક હતી તે રાજની છોકરીની નજરે પડી તે કાંસકી શિલાદીતે પોતાની છોકરીની હઠને લીધે તેની પાસે જીવનથી લીધી તથા એ વેપારીએ ગુસ્સે થઈ સોંધના મ્લેચ્છ રાજ પાસે જઈ તેને લાવીને એ રાજને મરાવ્યો અને એ શહેરનો ઇ. સ. ૩૨૬માં નાશ કરાવ્યો.

પ્ર.—ત્યાર પછી ગુજરાતમાં મોટું રાજ કયાં થયું ?

ઉ.—આવડા વંશના રજપુત ઝીઝુંવાડાની પાસે પંચાશરમાં આવી વસ્યા હતા તેમના જયશિખરીએ ઇ. સ. ૬૯૬માં પંચાશરમાં રાજ સ્થાપ્યું.

પ્ર.—જયશિખરીનું રાજ કોણે જીતી લીધું ?

ઉ.—કલ્યાણીના સોળાંકી રજપુત ભૂવડ રાજાએ.

પ્ર.—ભૂવડ રાજાએ શી રીતે લીધું ?

ઉ.—કોઈ શંકર નામે કવિ હતો તે કલ્યાણી ગયો અને ત્યાં સોળાંકી વંશી ભૂવડ રાજાના દરબારમાં ગુજરાતની ઘણી તારીફ કરી તેથી ભૂવડને એ રાજ લેવાનું મન થયું. ત્યાર પછી પંચાશર પર તેણે ચઢ્યું કરીને જૂટ ફાટ ડરવા માડી ત્યારે જયશિખરીના

સાળાં સુરપાળે હલ્લાં કરી તેને હરાવ્યો. પછી ભૂવ-
હ રાજા જાતે ચડી આવ્યો અને આવન દીવસ લ
ગઈ કરી પણ ફાવ્યો નહીં. છેલ્લે ભુવડના ભટના
મના સરદારે જયશિખરીની ફોજને હઠાવી ત્યારે
જયશિખરીએ પોતાની હાર થવાની તક જોઈ પો-
તાના સાળા સુરપાળને પાસે તેડ્યો, અને કહ્યું કે તા-
રી ગર્ભિણી બેઠેનને કોઈ નિર્ભય જગોએ મૂકી
આવકે જેથી એનો છોકરો થાય તે માટેં વેર લઈ
શકે તે પ્રભાતે તેણે કીધું અને જયશિખરી લગ-
ઈમાં મરાયો અને રાજ ગયું.

પ્ર.—૩૫ સુંદરીની પછી ત્યાં શી અવસ્થા થઈ ?

ઉ.—તેને એક ભીલડી મળી તે પોતાને ઘેર તેડી ગ-
ઈ પછી કેટલીક મુદતે તેને છોકરો થયો તેનું
નામ વનરાજ પાડ્યું.

પ્ર.—વનરાજ નામ કોણે પાડ્યું ? અને તે શાથી પડ્યું ?

ઉ.—એનો જન્મ વનમાં થયો માટે એનું નામ વન-
રાજ પાડ્યું. એનું નામ શીલયુત સૂરી નામે જૈ-
ન સાધુએ પાડ્યું.

પ્ર.—વનરાજને શી રીતે ગાદી મળી ?

ઉ.—એના મામા સુરપાળે એના જન્મની ખબર જા-
ણીને

છી એટલે તેને ગીરનારના કુંગરમાં તેડી ગયો ત્યાં
લૂટ ફાટ કરી ગુજરાન ચલાવતાં ચઢદ વરસતો થ
યો ત્યારે કોળી ભીલવગરે લોકોને રાખી લશ્કર
એકઠું કરી પંચાશર છત્રપણ પછી ઊર્ધ્વો ને અં
તે અયુહીલપૂર જેને હાલ પાટણ કહેછે તે ઈસ
૭૪૬ માં પોતે વસાવી રાજધાની કરી.

પ્ર.—અયુહીલપૂર નામ કેમ પડ્યું ?

ઉ.—અયુહીલ નામે ભરવાડે એને જગા ખતાવી અ-
ને ખીલ મદદ કરી હતી તેની સાદ્ગારી રહેવાને
એ નામ પાડ્યું.

પ્ર.—વનરાજ કેટલા વરસ રાજ કરીને કયા વરસમાં
મરી ગયો ?

ઉ.—સાઠ વરસ રાજ કરીને ઈ.સ. ૮૦૬માં મુઓ
તે વખતે એની ઉંમર એકસો દશ વરસની હતી.

પ્ર.—વનરાજ પછી કયા કયા, રાજ થયા ને તેઓ
એ કેટલા વરસ રાજ કરીયું ?

ઉ.—છ રાજ થઈ ગયા, તે નીચે પ્રમાણે.

રાજનું કયારે આદી- કયારે કેટલા વરસ
નામ. એ ખેડો. ઉઠ્યો. રાજ કર્યું.

૧ યોગરાજ. ઈ.સ. ૮૦૬ ઈ.સ. ૮૪૨ ૩૫

એમરાજ	૮૪૧	૮૬૬	૨૫
ભુવં(પિયુ)	૮૬૬	૮૮૫	૨૬
વિજયસિંગ	૮૮૫	૯૨૦	૨૫
રત્નાદીત	૯૨૦	૯૩૫	૨૫
સામતસિંગ	૯૩૫	૯૪૨	૭

પ્ર.—એ છ રાજ્યો વિષે જાણવા જોગ મુખ્ય હકી-
કત હોય તે જાણો !

ઉ.—વનરાજનો છોકરો યોગરાજ થયો શૂરો અને
તીરમારવામાં અપજ હતો. એણે પોતાનું રાજ ધ-
ણું વધાર્યું. એ શિવાયના રાજ્યોની જાણવા
જેવી હકીકત કાંઈ નથી. છેલ્લો રાજ સામતસં-
ગજ સારા સ્વભાવનો ન હતો.

પ્ર.—સામતસંગજની પછી રાજની શી અવસ્થા થઈ?

ઉ.—એ રાજની મિદેન લીલાદેવી સોજંકી વંશના ભુ-
વના દિવ્યના છોકરા રાજ સાથે પરણી હતી. તેને
મૂળરાજ નામે છોકરો હતો, તેને સામતસંગજ એ
દારૂના ઘેનમાં દીકરો કરી બધી ગાદીએ બેસાડ્યો.
પછી સુદ્ધી આવી ત્યારે ના કબુલ થયો તેથી મૂળ
રાજે ફોજ જમા કરી પોતાના મામાપર હલ્લો કરી
તેને મારી નાખી રાજ્ય બધને ઈ. સ. ૯૪૨ માં

ગાદીએ બેઠો.

પ્ર.—આવડા વંશકુટુંબના વંશ ચાલ્યો ?

ઉ.—ઈ.સ.૭૪૬થી ઈ.સ.૯૪૨ લગી ૧૯૬ વર્ષ.

—

સોળંકી વંશના રાજા.

પ્ર.—સોળંકી વંશનો પેલેલો રાજા કોણ થયો !

ઉ.—મૂળરાજ.

પ્ર.—મૂળરાજ ગાદીએ બેઠો ત્યારે એના પર કોણ કોણ ચડી આવ્યું અને તેનું પરીણામ શું થયું ?

ઉ.—અજમેરના રાજાએ રવારી કરી. તેજ તદે તૈલંગ-ગણના રાજાએ સેનાપતી બાર્પિને મોકલ્યો. તેથી મૂળરાજે અજમેરના રાજાને કાંઈક આપીને પાછો ફેરવ્યો અને તૈલંગગણના સેનાપતી પર હુમલો કર્યો. તેમાં બાર્પિ માર્યો ગયો અને તેનું લરકર નાશી ગયું.

પ્ર.—ત્યાર પછી મૂળ રાજે દોની સાથે લડાઈ કરીને પોતાની આવૃત્તિ મનાવી અને કોને માર્યો ?

ઉ.—સોરઠપર ચડાઈ કરીને તે રાજાને પોતાની આવૃત્તિ મનાવી અને કચ્છના રાજા લાખાને માર્યો.

પ્ર.—મૂળ રાજના છોકરાનું નામ શું અને તેણે એના છતાં શું પરાક્રમ કર્યું ?

ઉ.—છોકરાનું નામ ચામુર. એ જાટો થયો ત્યારે એણે નર્મદા કાંઠાનો કુટલોક મુલક જીતી લીધો. મૂળરાજે ઈ. સ. ૯૯૭ માં પોતાના છોકરા ચામુંડને રાજ સોંપી પોતે નિર્થ કરવા નિસર્થો.

પ્ર.—ચામુંડના વખતમાં કયા કયા પરદેશીઓ ગુજરાતમાં આવ્યા ?

ઉ.—ગીજગીના સુલતાન મહમદે ઈ. સ. ૧૦૨૪ માં એકદમ પાટણ આવીને જીત્યું. ચામુંડ ત્યાંથી નાશી ગયો ને મહમદ પ્રભાસ પાટણમાં સોમનાથનું દહેરું ભુટવાને ગયો.

પ્ર.—મહમદે પ્રભાસ પાટણમાં શું કંઈ ?

ઉ.—સોમનાથનું દેરું તોડવા માટે ત્રણ દીવસ સુધી લડ્યો તેમાં પેહેલા બે દીવસ હિંદુઓએ મુસલમાનોને હઠાવ્યા પણ ત્રીજે દાહાડે હિંદુઓ હારીને નાશી ગયા એટલે મહમદે દેહેરામાં જઈ મુર્તિ ભાંગી ત્યાંથી આસરે આઠ કરોડ રૂપૈઆનું ઝવેર લઈ અણહીલવાડમાં આવ્યો. પછી ત્યાં દુર્લભને રાજા ઠરાવી સિંધનારણ્યને રક્તે પાછો ગયો.

પ્ર.—દુર્લભને રાજ શી રીતે મળ્યું ?

ઉ.—ચામુંડના મોમ દોકરા વસ્ત્રભનો હક હતો પણ

વત્રભ મહમદને નમ્યો નહી અને ઉકટો એ તથા
એનો ભત્રીજો ભીમ દેવ સામા થયા ને દુર્લભે તો
મહમદને શરણુ થઇને ખાંડણી આપવાને કચ્છક ક-
રી માટે મહમદે દુર્લભને રાજ કરારી વલભને
કેદ કરી ગીજની બધી ગયો.

પ્ર.—દુર્લભ ક્યારે મરણુ પામ્યો ?

ઉ.—ઈ.સ. ૧૦૩૨મા સાત વરસ રાજ કરી એના ભ
લોજા ભીમદેવને રાજ સોંપી એણે વનવાસ લી
ધો ને ત્યાં મરણુ પામ્યો.

પ્ર.—ભીમદેવના વખતમાં રાજ કેવું ચાલ્યું ?

ઉ.—એ ઘણો પરાક્રમી અને ખાણાવળી હતો. તેમી
એ ભીમ ખાણાવળી કુહેવાયછે એણે પોતાનું રા-
જ વધાર્યું. માળવાનું રાજ લીધું. અજમેર અને
સિંધ ઉપર સ્વારી કરી તે રાજ છતાં. એણે ઈ.સ.
૧૦૩૨થી તે ઈ.સ. ૧૦૩૨ સગી ૪૦ વરસ રાજ કર્યું

પ્ર.—ભીમદેવ પછી કોણુ રાજ થયો ?

ઉ.—એનો છોકરો કરણુ એના વખતમાં જાણુવા લા
યક વાત ખની નથી. તે ખાવીસ વરસ રાજ કરીને
ઈ.સ. ૧૦૯૪મા મરી ગયો. ત્યારે એની ગાદીએ તે
નો પુત્ર સિદ્ધરાજ થયો તે નાની ઉમરનો હતો.

માટે રાજનો કારનાર તેની મા માનળદેવી કરતી.

પ્ર.—સિદ્ધરાજે કોની સાથે લગાજાએ કરો ?

ઉ.—માળવા પ્રાંતપર સ્વારી કરોને તે જીતી લીધું.

ખીજી લગાઈ જીતાગઢના રાજા રાખેંગાર સાથે તે-
ની સ્ત્રી રાણકદેવી બેવા બાર વરસ સુધી કરીને
અંતે રાખેંગારને માર્યો. કનોજના રાજા સાથે ધ-
ણીવાર લગાઈ કરી અને કણ્ઠીટકથી તે હીમાલય સુ-
ધી બાવીશ રાજાને પોતાની આણ મનાવી.

પ્ર.—સિદ્ધરાજના વખતમા રાજ કેવી રીતે ચાલ્યું ?

ઉ.—રેવતને સુખ થાય તેવી રીતે રાજ ચલાવ્યું જેથી
તેને આજપણ “સદરા જેસંગ” ને નામે સૌ ઓળ-
ખેછે તે શૂરા, જાંત ને પરાક્રમી હતા. આખા ગુજ-
રાતના હિંદુ રાજાઓમા એજ નોટોરાજાગણાયછે

પ્ર.—સિદ્ધરાજે કેટલા વરસ રાજ કર્યું ?

ઉ.—ઓગણ પચાશ વરસ રાજ કરી ઇ.સ. ૧૧૪૩મા
મરણ પામ્યો.

પ્ર.—એની પછી ગાદીએ કોણ બેઠું ?

ઉ.—એના પિત્રાધૂના વંશમાનો કોઈ કુમાર પાળ
નામે સમ્પન્ન બેઠો.

પ્ર.—એ કુમાર પાળે કેવી રીતે રાજ ચલાવ્યું ?

ઉ. — એના વખતમાં જૈન ધર્મનું જોર ઘણું હતું. સુલ-
તાન મહમદે જોડેલું સોમનાથનું દરું એણે ફરી-
થી બંધાવ્યું. એણે ૭૧ વરસ રાજ કર્યું ને ઇ. સ.
૧૧૭૪ માં એને એના ભાઈ મહીપાળના દીકરા
અન્નેપાળે ઝેર દઇને માર્યો.

પ્ર. — કુમાર પાળ પછી કયા કયા રાજા થયા ?

ઉ. — અન્નેપાળ, બાળમૂળરાજ ને ભોળો ભીમ એ રા-
જાઓ થયા તેમના પેલેલા એની વખતમાં કાંઇ
જાણુવજોઝ વાત બની નથી. ભોળો ભીમ ઇ. સ.
૧૧૭૬ માં ગાદીએ બેઠો.

પ્ર. — ભોળા ભીમના વખતમાં શું શું થયું !

ઉ. — ગીજનીના ગોરીવંશના શાહબુદ્દીન પાદશાહે ગુ-
જરાત પર સ્વારી કરી ત્યારે એ ભીમદેવે લડાઇ ક-
રી તેને હરાવ્યો અજમેરના રાજા સોમેશ્વર ઉપર
હુમલો કરી તેને માર્યો તે વેર લેવા તેના પુત્ર પૃથુ-
રાજે આવી લડાઇ કરી ભીમદેવને હરાવ્યો. શાહ-
બુદ્દીનના સરદાર કુતબુદ્દીને ઇ. સ. ૧૧૯૫ માં ભીમ-
દેવ પર ખાલી સ્વારી કરી ગુજરાત છોડ્યું ને ત્યાં સુ-
બો ઠરાવી પાછો ગયો. પણ પછી તત્કાલ ભીમદેવે
પ્રજા આવી સૂણાને કાઢી મુક્યો ને ઇ. સ. ૧૨૨૪

લગી ૪૬ વરસા રાજ કર્યું. સોળાંકી વંશનો એ છે
હજો રાજ થયો.

પ્ર.—સોળાંકી વંશ કેટલા વરસ ચાલ્યો?

ઉ.—ઈ. સ. ૯૪૨થી તે ઈ. સ. ૧૨૨૫ સુધી એટલે
૨૮૩ વરસ.

વાઘેલા વંશના રાજાઓ.

પ્ર.—સોળાંકી વંશ પછી કયા વંશના રાજ થયા?
અને તે કેટલા થયા તેના નામ દો.

ઉ.—વાઘેલા વંશના છ રાજા તેના નામ વલો વિરધ-
વળ રળે, વિશળદેવ ડળે ભીમદેવ ૪થો અર્જુનદે-
વ ૫મો સારંગદેવ અને ૬ઠો રાજા કરણ.

પ્ર.—વાઘેલા નામ શાપરથી પડ્યું?

ઉ.—સોળાંકી રજપૂત લવણ પ્રસાદ કરીને વાઘેલા ગા-
મમાં રહેતો હતો તેપરથી લવણ પ્રસાદનો છોક-
રો વિરધવળ નામે પરાક્રમી થયો અને તેનો છો-
કરો વિશળદેવ થયો.

પ્ર.—રાજા કરણના હાથમાંથી ગુજરાતની ગાદી કો-
ના હાથમાં ગઈ?

ઉ.—દીક્ષીની ગાદી પર અલાઉદ્દીન ખીલજી નામે

બાદશાહ હતો તેણે પોતાના ભાઈ અલીશાહ—
 નને તથા વજીર નંસરતખાનને ગુજરાત છતવા
 મોકલ્યા તેઓએ આવી લડાઈ કરી તેમાં રાજા
 કરણ હાર્યો અને દક્ષીણમાં દેવગઢ તરફ નાશી ગ-
 યો અને એની રાણીઓ છોકરાં વગેરે સર્વ મુસ-
 લમાનને હાથ ગયું; અને ગુજરાતનું રાજ પણ
 મુસલમાનને હાથ ગયું.

પ્ર.—ગુજરાત પર મુસલમાને શા કારણથી સ્વારી કરી ને રાજ લીધું?

ઉ.—ભાટ લોકો એવું બતાવેછે કે ગુજરાતના રાજા
 કરણ પાસે માધવ ને કેશવ એવા બે પ્રધાન હ-
 તા. તેમાંના માધવની સ્ત્રી રૂપાળી હતી તેને
 જીલમથી એ રાજાએ લઈ લીધી અને કેશવને
 મારી નાખ્યો. તેથી માધવે દીક્ષી જઈને અનાદિ-
 દીન બાદશાહને સમજાવી ગુજરાત પર ચડાઈ કરાવી તેથી મુસલમાને આવીને રાજ લીધું.

પ્ર.—વાઘેલા વંશની જો રાણીઓ લડાઈમાં પકડાઈ
 તેમાંની કદને બાદશાહે પોતાની સ્ત્રી કરી?

ઉ.—તેમાંની એક કૌલાદેવી નામે હતી તે ધણી રૂપ-
 વંતી બુદ્ધીમાન અને ચંચળ હતી તેનેજ બાદશા-

હે પોતાની સ્ત્રી કરી.

પ્ર.—વાઘેલા વંશ કેટલા વરસ ચાલ્યો?

ઉ.—ઈ.સ. ૧૨૨૫થી ઈ.સ. ૧૨૯૭ સુધી એટલે ૭૨ વરસ ચાલ્યો.

મુસલમાન રાજાઓ.

પ્ર.—ગુજરાતમાં મુસલમાની રાજનો પાયો કોણે નાખ્યો ! અને તેની ગોઠવણ શી રીતે કરતા ?

ઉ.—દીલ્લીના પાદશાહ અલાઉદ્દીને પછી દીલ્લીના પાદશાહ ગુજરાતમાં પોતાના સુબાઓ નોકલી રાજ ચલાવતા હતા.

પ્ર.—સ્વતંત્ર રાજ કોણે સ્થાપ્યું !

ઉ.—મહમદ તઘલખના નોકલેલા સુબા મુન્કરશાહે એ મુન્કરશાહ એવું નામ ધારણ કરી ઈ. સ. ૧૩૯૬ માં સ્વતંત્ર રાજ સ્થાપ્યું.

પ્ર.—મુન્કરશાહે કેટલા વર્ષ રાજ કર્યું !

ઉ.—પંદર વરસ રાજ કરી ઈ.સ. ૧૪૧૧માં તે મરણ મામ્યો.

પ્ર.—મુન્કરશાહે પછી તેની ગાદીએ કોણ બેઠું ?

ઉ.—તેનો દીકરો અહમદશાહે બેઠો. એણે ઈ.સ. ૧૪૨૧.

મા અમદાવાદ વસાવીને ત્યાં પોતાની રાજધાની કરી

પ્ર.—અહમદશાહને કોની સાથે લગ્ન થઈ ?

ઉ.—એના કાકાનો છોકરો મોદુક જે કે વડોદરાનો અમલદાર હતો. તેણે ભરૂચમાં જઈ રાજ પદ ધારણ કર્યું. તે ઉપરથી પછી અહમદશાહે તેના પર સ્વારી કરીને તેનો પરાજય કર્યો.

પ્ર.—અહમદશાહે દેટલા વર્ષ રાજ કર્યું ?

ઉ.—એણે ૩૧ વરસ રાજ કર્યું અને ઈ. સ. ૧૪૪૩-માં એ મરણ પામ્યો.

પ્ર.—અહમદશાહ પછી ગાદીપર કોણ બેઠું ?

ઉ.—મહમદશાહ, કુતુબશાહ, દાઉદશાહ ને મહમદ બેગડો એ રીતે ચાર રાજ થઈ ગયા તેમા પેરુલા ત્રણના વખતમા કાંઈ જાણવાજોગ ફકીકત બની નથી

પ્ર.—મહમદ બેગડો કેવો રાજ હતો ?

ઉ.—એ ઘણો જબરો રાજ હતો. એણે જુનાગઢના અ-ને પાવાગઢના રાજાઓને જીત્યા. તે શિવાય ઈ. સ. ૧૪૭૨મા કચ્છપર સ્વારી કરીને ત્યાં જય મેળવ્યો. પછી સિંધમાં જઈ જાટ અંબે બેલોચી લોકોને હરાવ્યા. તે શિવાય સુરતની દક્ષિણે વલસાડ આગળ ચાંચીયા લોકોની સાથે લગ્ન કરીને તેમનો નાશ

કર્યો.

પ્ર.—એ બાદશાહે કયું શેહેર વસાવ્યું ?

ઉ.—તે હુમદાવાદ શેહેર વસાવ્યું.

પ્ર.—એણે કેટલાં વર્ષ રાજ કર્યું ?

ઉ.—બાવન વર્ષ રાજ કરીને ઈ. સ. ૧૫૨૧ માં એ મરી ગયો. ગુજરાતના મુસતમાન રાજાઓમાં એ સૌથી મોટો ને પગતમી રાજા કહેવાય છે.

પ્ર.—મહમદ બેગડાની પછી કોણ કોણ બાદશાહ થયા ?

ઉ.—મુઝફ્ફર ખાંજે સિકંદરશહ મહમદ ખાંજે ને બાહાદુરશાહ એ અનુક્રમે રાજાઓ થયા.

પ્ર.—બાહાદુરશાહ કયા સનમાં ગાદીએ બેઠો ?

ઉ.—ઈ. સ. ૧૫૨૬ માં બેઠો.

પ્ર.—બાહાદુરશાહના વખતમાં શા બનાવ બન્યા ?

ઉ.—એના વખતમાં દિલ્લીના બાદશાહ હુમાયુએ ચઢાઈ કરીને હરાબો પણ હુમાયુ ગયો ને તરતજ બાહાદુરશાહે બધો મુલક જીતી દીવમાં થોડી મુદતથી આવી વસેલા પોર્ટુગીસ સોફો સામે દરી-આઈલડાઈ કરી. પણ તેમાં તેમણે કપટ કરી બાહાદુરશાહને માર્યો. એ બાદશાહે માળવામાં પણ પોતાનો અમલ બેસાડ્યો હતો. ઈ. સ. ૧૫૨૯ માં દક્ષિણમાં

સ્વારી કરી અહમદ નગર અને ખીજાં શેહેરો પણ
એણે લૂટી લીધાં હતાં.

પ્ર.—બાહાદુરશાહે કેટલાં વર્ષ રાજ કર્યું !

હ.—૬૫ વર્ષ રાજ કરી પોર્ટુગીસ લોકોને હાથે મરાધો.

પ્ર.—પોર્ટુગીસ લોકો કયાંના રહેનારા ?

હ.—મૂરોપખંડમાં પોર્ટુગાલ કરોને દેશ છે ત્યાંના. એ
લોકો વેપારને સારૂ ઇ. સં. ૧૪૯૮ માં દક્ષિણ હિંદુ-
સ્થાનમાં પેહલ વેહેલા આવ્યા અને ગુજરાતમાં દ-
ક્ષિણ કાંઠા પર દીવ અને દમણમાં કોઠી કરી.

પ્ર.—બાહાદુરશાહ પછી કોણ ગાદીએ બેઠું ?

હ.—મહમદ ત્રીજો. અહમદ ખીજો. અને મુન્કર ત્રીજો
એ પ્રમાણે રાજાઓ થયા પણ તેઓના વખતમાં
ગુજરાતની પડતી દશા હતી. છેલ્લા રાજા ત્રીજા મુ-
ન્કરશાહ પાસેથી દિલ્લીના પાદશાહ અકબરે ઇ.
સ. ૧૫૭૩ માં ગુજરાત પર સ્વામી કરી તેને હરાવ્યો
ને ગુજરાત છૂટી લીધું. પછી મુન્કરશાહ આપ-
ઘાત કરી ઇ. સ. ૧૫૮૯ માં મરણ પામ્યો. ત્યારથી ગુ-
જરાતનું રાજ પાછું દિલ્લીની શાહી નીચે ગયું અને
સુલ્તાનોએ અમલ કરવાં લાગ્યા.

પ્ર.—સુલ્તાનો કયા કયા પાદશાહના વખતમાં કેટલાં

લા કુદરત આવી ?

કુ.—ધતિમાદખાન, આઝીજ, કોકા એ વગેરે અકબરના વખતમા આઠ, જહાંગીરના વખતમાં આઠ, શાહ-જહાંના વખતમા બાર, ઝૈરંગજીવના વખતમાં દસ, શાહઆલમના વખતમાં એક, જાંહાંદારશાહના વખતમા એક, મહમદશાહના વખતમા છ, અહમદશાહના વખતમા એક, એ ગેતે બધા મળીને સુડતાળીશ સુખાઓ આવી.

પ્ર.—એ સુખાઓ અને મુસલમાન પાદશાહઓ શી રીતે રાજ ચલાવતા !

કુ.—જ્યાંસુધી દિલ્લીમાં જ્યારા પાદશાહ રહ્યા ત્યાં સુધી નવા ઠરેલા સુખાને જીનો સુખો રાજ સ્વધીન કરતો પણ દિલ્લીના રાજાઓ નબળા થયા પછી ન બા થએલા સુખાને રાજ લેવાને લગાઈ કરતી પડતી તેઓ રાજના જીદા જીદા વિભાગ કરી ઇજારે આપતા. તેથી ઇજારદાર રૈયતપર જીલમ કરી પૈસા લેતાવતા. હિંદુ રૈયત પાસેથી જ કર લેતા. દેશમાં લગાઈ ખારાખારી ને જીલમ શિવાય ખીજી કંઈ જોવામા આવતું નહીં. કોઈ કોઈ સારા પાદશાહના વખતમાં રૈયતને સુખ મળેલું છે. મહમદ બેગડા જેવાએ ધર્મ-

શાળા વગેરે કરીને રૈયતને સુખ આપેલું છે. ખરૂં. પ
 લુ તે સુખ ઘણું દુઃખનો આગળ કાંઈ જ નહીં. ડું-
 કામાં મુસલમાની રાજ હિંદુઓને દુખદાયક થઈ
 પડ્યું હતું.

મરેઠાઓનો અમલ.

પ્ર - ગુજરાતનું મુસલમાની રાજ કોને હાથ ગયું ?

ઉ. — દક્ષિણમાં પ્રનાના મરેઠા રાજના પ્રધાન પેશ-
 વા અને તેના સરદાર ગાયકવાડને.

પ્ર. — ગુજરાતમાં મરેઠાઓએ શી રીતે રાજ મેળવ્યું ?

ઉ. — દિલ્લીના પાદશાહ ગહમદશાહના વખતમાં તેનો
 સુબો હૈદર કુલ્લીખાં તેને ગાંઠતો નહીં હતો માટે
 તેને ખંદોખસ્ત કરવા તેનો વજીર નીમમમુલમુલક
 આવ્યો. તેણે તેને હરાવી પોતાના કાકા હમીદખાન
 ને સુબો હરાવી પોતે પાછો દિલ્લી ગયો. તેમુખાની
 જગ્યાએ પાદશાહે કાંઈ કારણથી ઇ.સ. ૧૭૨૪ માં
 શીર ખુલ્લંખાનને સુબો હરાવી મોકલ્યો. તેણે
 હમીદખાં પાસેથી અમદાવાદ જીત્યું પછી હમીદખાં
 દાહોદ ગયો ત્યાં પ્રનાના મરેઠા શાહ રાજનો સ-
 રદાર કંથાજી હતો તેને મળી ખંદોખસ્ત કર્યો કે
 જે તને મને ગુજરાતનું રાજ પાછું આપાવો તો!

મારે તમને ચોથ આપવી તે તેણે કપ્પૂત કરી મદદ આપી તેથી તેણે અમદાવાદ છાડ્યું.

પ્ર.—ગુજરાતમાં ગાયકવાડને મરાઠાની ચોથમાં ભાગ કેમ મળ્યો !

ઉ.—સુળતાનનાં ને ઈશ્વાહીમ કુલ્લી એમને બીન્ને નાઈ રસ્તમ અલ્લી સુરતનો સુબો હતો તેણે પીલાજી ગાયકવાડની હમીદખાં સાથે લડવાને મદદ માગી. ખેલ જીતાતા અગસ ગામ આગળ લડાઈ થઈ તેમાં હમીદખાનને હરાવ્યો પણ પીલાજીએ દગો કર્યો જેથી રસ્તમ અલ્લી આપઘાત કરીને મુઆ. પીલાજીએ આવો દગો કર્યો તેથી હમીદખાંએ એનો ભાગ કરાવી એવું ઠરાવ્યું કે મહી નદીની પૂર્વની ચોથ પીલાજી લે અને પશ્ચિમ તરફની કંથાજી લે.

પ્ર.—સુરત શેહેરની ઉત્પત્તિ વિષે શું જાણો છો !

ઉ.—સોળમાં સૈકાની અગાઉ તો સુરતની જગો પર નાનું સરખું ગામ હતું. પણ તે વખતમાં મોટું શેહેર રાંદેર હતું. એક શુરતા નામે રામજીનીને કોઈ મુસલમાન અમીરે રાખી હતી તેને જ્યારે તે અમીરે કાહાડી મુકી ત્યારે કોઈ રમી નામે વેપારીએ રાખી અને પેલા મુસલમાન અમીરની પીઠથી ના—

શીને ઉપર લખેલાં ગામમા આવી બને રહ્યાં. પછી તેઓના વેપારમધ્યે તેથી ગુજરાતનો બાદશાહ ધ-
ણો ખુશી થયો અને રૂમીનું ઘણું સન્માન કર્યું અ-
ને એ ગામને ફરતે કીલો બાંધવાનું કામ રૂમીને
સોંપ્યું પછી તેનું નામ સુરત કેહેવાયું.

પ્ર.—પીલાળ અને હમીદખાનના કરારની વાત દિ-
લ્લીના બાદશાહે જાણી ત્યારે ત્યાંથી એને સા-
રૂ શી ગોઠવણ થઈ ?

ઉ.—સુબા શીરખુલંદખાં એ પોતાના મુકેલા માણસ-
નો નાશ થયેલો જોઈ પોતાની સુબાગીરી લેવા ફોજ
લઈઆવ્યો ને હમીદખાનને મારો કાઢ્યો તોપણ પી-
લાળ અને કંથાળ જે ચોથને માટે હુટકાટ કરતા હ-
તા તેમને ચોથ આપવી શરૂ રાખી પછી બાજુરાવ
પેશવાના બાઈ ચીમનાળ આપાએ ઘાળકા લૂટી પે-
ટલાદમાથી ખાંડણી લીધી અને શીર ખુલંદખા
સાથે કરાર કર્યો કે પીલાળ તથા કંથાળને અ-
પાતી ચોથ બાજુરાવને આપવી અને તેઓ આવી
હુટકાટ નહી કરે તેના બંદોબસ્તને સારૂ રૂપ૦૦
રવાર પેશવાએ રાખ્યા.

પ્ર.—ઉપલો ઠરાવ દિલ્લીના બાદશાહે મંજૂર કર્યો

કે શી રીતે ?

ઉ.—એ શીરબુલંદખાનનો કરેલો ઠરાવ પાદશાહને ગમ્યો નહી તેથી બેધપૂરના રાણા અભિસંગને સુખો ઠરાવી મોકલ્યો. તેણે ઈ.સ. ૧૭૭૨મા વડોદરા લીધુંને પીત્રાણને ઝાકોરમાં મેરાચો પણ કાંઈ કારણથી અભિસંગને ગુજરાતનું રાજ રતનસંગ ભંડારોને સોંપી પાછું જવું પડ્યું તેથી દિલ્લીના પાદશાહે માનીમખાનને સુખો ઠરાવી મોકલ્યો પણ રતનસંગ રાજ છોડે નહી તેથી માનીમખાને દામાણ ગાયકવાડને મદદે ઈર્ધ આવી અમદાવાદ ઈ.સ ૧૭૭૭મા જીતી લીધું. ત્યારથી ગાયકવાડનો અરધો ભાગ અમદાવાદની ઉપજમાં પડ્યો.

પ્ર.—પેશવાને પછી ગાયકવાડ સાથે શી રીતે કબજાત થઈ ?

ઉ.—એક સમયે દામાણ ગાયકવાડ દક્ષિણમાં ગયો ત્યાં નાના સાહેબ પેશવાએ દગો કરીને પકડાવી દેદ કર્યો તેથી છુટવા સારૂ તેણે પેશવા સાથે કરાર કર્યો કે જે કાંઈ પ્રગણું તે વખતે ગાયકવાડને તાબે હતાં તેમા પેશવાનો અર્ધો ભાગ અને જે કાંઈ છુટ તથા ખંડણી આવે તેમાથી અરધ જતાં જે કાંઈ વધે

તેમા પણ અર્ધો ભાગ અને તે શીવાય દસ હજાર
પ્રોડ ગાયકવાડે આકરીમા રાખી દર વર્ષે રૂ.
૫૦૦૦૦ ખંડણીના સરકારમાં ભરવા.

પ્ર.—ચુકરાતનુ રાજ હેશવા અને ગાયકવાડને હાથ
કયારે ને શી રીતે આપ્યું ?

ઉ.—ઉપજ ઉધરાવી લેવા પેશવાનો ભાઈ રઘુનાથરાવ
અને દામાજી ગાયકવાડ આવ્યા તે વખતે અમદા-
વાદમા નવાખ જીવાં મરદખાં ખાખી હતો તેણે લ-
ડીને નહી કાઢ્યો ત્યારે એમની સાથે સલાહ કરીને
અમદાવાદ માં સ. ૧૭૫૫મા ખીજા કુટુંબાંક મગણા-
ની જાહાગીર લઈ આપી દીધું. .

પ્ર.—પછી પેશવાએ એ જગા પર કોને સુખો કર્યો ?

ઉ.—શ્રીપતરાવ નામે સુખો ઠરાવ્યો.

પ્ર.—મરાઠાનુ રાજ કુટુંબ વર્ષે આપ્યું !

ઉ.—આસરે પોણાસો વર્ષે આપ્યું.

પ્ર.—મરાઠાની રાજનીતિ કેવી હતી ?

ઉ.—ઈનસાફ તો મળેજ નહી. ઉપજ લેવાને પણ પા-
ડો ખંદોબસ્ત નહી હતો. સરકાર તરફના આડી-
યા રાખેલા તે આડી કરી લોજીને દંડાયે. લુટકાંટ
જારીજ. રૈયતના રક્ષણને માટે ખંદોબસ્ત પણ નહી.
ને રૈયત કોઇ સુખી નહી. .

પ્ર.—મરાઠાના હાથમાંથી ગુજરાતનું રાજ કોના હાથમાં ક્યારે આવ્યું !

ઉ.—એ રાજમાનુ ઈ.સ.૧૮૧૮માં અમદાવાદ શહેર અંગ્રેજોએ લીધું? [યઈ ?

પ્ર.—ગાયકવાડ અને પેશવાના વખતમાં શી હકીકત

ઉ.— ગાયકવાડ કરતાં પેશવાનો અમલ વધારે હતો. તેઓ ઉપજ સરખી વેદેચી લેતા. અને પૈશા કઢાવવાને લોકો પર જીજન કરવાને ચુકતા નહી. દક્ષિણમાં જ્યારે અંગ્રેજ અને પેશવાને લડાઈ આવી ત્યારે અંગ્રેજોના જનરલગાર્ડે આવી પેશવાના સુબા ખાપાજી પંડીત પાસેથી શ. ૧૭૮૦ માં અમદાવાદ જીતી લીધુંને ગાયકવાડને સોંપ્યું. પણ સરત કરીકે ઉપજનો અડધો ભાગ પેશવાને પુને પોંચાડ્યો તો પછી પછીથી પેશવાએ છેલ્લા સુબા શેલુકરને મોકલ્યો હતો તેણે ગાયકવાડના સુબાને કાહડી મુક્યો રૈયત પર ધણો જીજન કર્યો ને ધણા કર ઉધરાવ્યા. આથી પેશવાના હુકમથી ગાયકવાડે શીવારામ ગારદીને ફોજ આપી અમદાવાદ લેવાને મોકલ્યો તેણે તે જીતી લીધું ને પેશવાને શેલુકર બેટલું આપેલો હતો. તેટલું ગાયકવાડે દશ વરસ સુધી ઈજારા દાખલ આપવું એવું ઈ. સ. ૧૭૯૫ માં કરાવ્યું?

૩. — અમદાવાદ અંગ્રેજોને શી રીતે મળ્યું?

ઉ. — છેલ્લો પેશવા બાહરાવ ઈ.સ. ૧૭૯૬માં ગાદી પર બેઠો. જ્યાં લગી તેનો કારભાર તમામ નાના ફડનવીસ કરતો હતો ત્યાં લગી તો રાજ ઠીક ચાલ્યું પણ તે જપારે ઈ.સ. ૧૮૦૦માં મૂઝો તેવારે રાજમા ગડબડ ચાલી અને હોલકરે ઈ.સ. ૧૮૦૨ માં પુના છતી લીધું તે પાછું સેવા બાહરાવે અંગ્રેજોની મદદ માગી અને ધંધુકા, રાણાપુરને ઘોઘાએ ત્રણ પ્રગણા આપ્યાં. ઉપલા દશ વરસના ઈન્દ્રરાના રૂપીઆ ગાયકવાડ પાસે પેશવા માગતા હતા ને ગાયકવાડ શેલુકર સાથે કરેલી લડાઈનો ખરચ માગતો હતો તે ટંટો પતાવવા ગાયકવાડે અંગ્રેજોને વચમાં નાખ્યા. અને ગંગાધર શાસ્ત્રીને પૂને મોકલ્યો તેને પેશવાએ દગો કરીને મરાઠ્યો તથા અંગ્રેજોને પેશવા પર ધણેજ ગુસ્સો આવ્યો ને ઘેર યુદ્ધ તોપણ કરીને કેટલાંક કારણથી સલાહ થઈ. પછી પીઠરાની લડાઈ વખત પેશવાએ કપટ કરીને ઈ.સ. ૧૮૧૭માં ખાનુદેશમાં ખલકી આગળ અંગ્રેજો સાથે લડાઈ કરી તેમાં હાર્યો તથા પછી અંગ્રેજોએ પુના છતી લીધું અને ઈ.સ. ૧૮૧૮

મા અંગ્રેજોના સરદાર માલકમ સાહેબ મારફત પે-
શવાએ ઠરાવ કર્યો કે પેશવાએ દરસાજ આઠ લાખ રૂ-
પીઆ લઈ પુના છોડીને બ્રહ્માવર્તમાં જઈ રહેવું
અને બધું રાજ અંગ્રેજ સરકારે લેવું. આ ઠરા-
વથી પેશવાનો અમદાવાદનો અડધો ભાગ ઈ.સ.
૧૮૧૮ માં અંગ્રેજોને મળ્યો.

પ્ર.—અમદાવાદમાં ગાયકવાડનો ભાગ હતો તેનું શી
રીતે થયું?

ઉ.—ઈ.સ. ૧૮૧૮માં વડોદરાને લગતું ડાંબાઈ પ્રગણું
અંગ્રેજોએ પેશવા પાસેથી છતી લીધેલું ગાયકવા-
ડને આપી અમદાવાદનો અરધો ભાગ પોતે રાખ્યો.

પ્ર.—સુરતના નવાબનું રાજ અંગ્રેજોને કયારે મળ્યું?

ઉ.—છેલ્લો નવાબ નાસરુદ્દીન ઘણો નબળો હોવા-
થી સુધળો કારભાર અંગ્રેજોએ ઈ.સ. ૧૮૦૦માં
સુરતનો લઈ લીધો ને નવાબને જાતનો પાંચમો
ભાગ તથા ઉપજમાંથી એક લાખ રૂપીઆ દરવ-
રસે આપવા ઠરાવ કર્યો.

પ્ર.—યુજરાતમાં હાલ સૌથી મોટું રાજ કયું છે?

ઉ.—ગાયકવાડનું અને તેથી ઉત્તરનું ઉપજ પ્રમાણે
જોઈએ તો ભાવનગરનું છે.

પ્ર.—એ વગર ગુજરાતમાં ખીજાં કોઈ સજ છે?

ઉ.—ભાવનચત્રનું, નવાનગરનું, ઝાંલારજપુતનું, વગેરે છે.

ગુજરાતના રાજાઓની વંશાવળી.

આવડા વંશના રાજાઓ.

રાજાઓના- નામ.	કચ્છ રાજાઓ- મેડો.	કચ્છ રાજાઓ- ઉડપો.	કચ્છ રાજાઓ- સરાજકુંડ.
જયશિખરી	ઈ.સ. ૧૯૬	ઈ.સ. ૧૭૪૬	૫૦
વનરાજ	૧૭૪૬	૮૦૬	૬૦
યોગરાજ	૮૦૬	૮૪૧	૩૫
એમરાજ	૮૪૧	૮૬૬	૨૫
ભૂવડ(પિયુ)	૮૬૬	૮૮૫	૨૯
વિજયસિંગ	૮૮૫	૯૨૦	૨૫
રતનાદિત્ય	૯૨૦	૯૩૫	૧૫
સામતસિંગ	૯૩૫	૯૪૨	૭

સોળંકી વંશના રાજાઓ.

મૂળરાજ	૯૪૨	૯૯૭	૫૫
આમુડ	૯૯૭	૧૦૨૫	૨૮
વલ્લભ	૧૦૨૫	૧૦૨૫	
કુલ્દલભ	૧૦૨૫	૧૦૩૨	૭

ભીમદેવ	૧૦૩૨	૧૦૭૨	૪૦
કરણ	૧૦૭૨	૧૧૯૪	૨૨
સિદ્ધરાજ	૧૧૯૪	૧૨૪૩	૪૯
કુમારપાળ	૧૨૪૩	૧૨૭૪	૩૧
અન્નેપાળ	૧૨૭૪	૧૨૭૭	૩
બાળમુળરાજ	૧૨૭૭	૧૨૭૯	૨
ભોળોભીમદેવ	૧૨૭૯	૧૨૨૫	૪૯

વાઘેલા વંશનારાજાઓએ ક્યાંથી ક્યાંસુધી રાજ કર્યું
એ નક્કી માલમ પડતું નથી પણ એ વંશ ઈ.સ. ૧૨-
૨૫થી તે ઈ.સ. ૧૨૯૭ લગી ૭૨ વરસ આપ્યો છે.

મુસલમાન રવતંત્ર રાજાઓ.

મુજફ્ફરશાહ	૧૩૨૬	૧૪૧૧	૧૫
અહમદશાહ	૧૪૧૨	૧૪૪૩	૩૧
મહમદશાહ	૧૪૪૩	૧૪૫૧	૮
કુતુબશાહ	૧૪૫૧	૧૪૫૯	૮
દાઉદશાહ	૧૪૫૮	૧૪૫૯ એક મહીના	
મહમદબેગદો	૧૪૫૯	૧૫૧૨	૫૨
મુજફ્ફરશાહ ખીજો.	૧૫૧૭	૧૫૨૬	૧૫
શિકંદરશાહ	૧૫૨૬	૧૫૨૬	૦
મહમદશાહ	૧૫૨૬	૧૫૨૬	૦

પાહાદુરશાહ	૧૫૨૬	૧૫૩૬	૧૦
મહમદશાહ ફરકા.	૧૫૩૬	૧૫૫૩	૧૭
મહમદશાહ ડોંગે.	૧૫૫૩	૧૫૬૧	૮
અહમદશાહ રત્નો.	૧૫૬૧	૧૫૬૧	૦
મુજફ્ફરશાહ ખીજો.	૧૫૬૧	૧૫૭૩	૧૨

ગાયકવાડી રાજ.

પીલાજી	૧૭૩૦	૧૭૩૨	૨
દામાજી	૧૭૩૨	૧૭૬૮	૩૬
શીઆજી	૧૭૬૮	૧૭૯૨	૨૪
ગોવિંદરાવ	૧૭૯૨	૧૮૦૦	૮
આણંદરાવ	૧૮૦૦	૧૮૧૯	૧૯
શીવાજી	૧૮૧૯	૧૮૪૭	૨૮
ગણુપતરાવ	૧૮૪૭	૧૮૫૬	૯
ખંડેરાવ	૧૮૫૬	૧૮૭૦	૧૪
મહારાવ	૧૮૭૦	હાલમાં રાજ કરે છે.	

જાહેર ખબર.

— — —

નામે લખેલી ચાપડીઓ મુરતમા ઘણી ખરી મ
રકારી નિશાળોમા તેમજ મુગનીસગમા કીકાભાઈ પ
રમુદાસના દીપોમાથી રોકડી કીનને મળશે અને
સુરત જીલ્લાના દરેક પ્રગણાનુ થાણુ ને ગામમાઠે
આંની પલ્લુ સરકારી નિશાળમાથી રોકડી કીમતે મળશે
ચાપડીઓના નામ. કીમત.

ગુજરાતના ઇતિહાસના પ્રશ્નોત્તર..... ૦—૨—૦

મુંબઈ ઇલાકાની ભૂગોળ વિદ્યા..... ૦—૧—

ગુજરાતી અને બાળબોધ અક્ષરની કાપી

પ્રક્ર બોટા અક્ષરની..... ૦—૨—૨

એજન વચલા અક્ષરની.... ૦—૧—૬

એજન ત્રીણા અક્ષરની..... ૦—૧—૬

દોલતરામ નરભિરામ કારકુન

સુરત બિભાગના દીપુટી ઈન્સ્પેક્ટરની ઓફીસ.

